provincie groningen

Loopagenda Groningen 2024 - 2027

SAMEN STAPPEN ZETTEN

Loopagenda Groningen 2024-2027

Samen stappen zetten

COLOFON

Loopagenda Groningen / Samen stappen zetten
Provincie Groningen, Domein Beleid - Mobiliteit
Gedeputeerde Staten, 23 april 2024

TEKST

Team Slimme, Groene en Publieke mobiliteit:
Laura Hagedoorn, Jos Bosma, Esther van der Lei en Saskia Zwiers

FOTOGRAFIE

Beeldbank provincie Groningen
OV bureau Groningen Drenthe, The Brandwagon
Henriëtte van der Noord
Routebureau Groningen
Saskia Zwiers
Laura Hagedoorn

ONTWERP, DRUK EN AFWERKING

Communicatie en Studio, provincie Groningen

provincie groningen

WWW.PROVINCIEGRONINGEN.NL

Voorwoord

SAMEN STAPPEN ZETTEN

De eerste stapjes. Een moment in een mensenleven dat we koesteren en proberen vast te leggen. Het begin van een nieuwe fase. Een nieuwe wereld die betreden en verkend wordt. Wat wonderlijk is, omdat zovele generaties diezelfde wereld al ontdekten. Lopen is zo gewoon. Staat aan de basis van bijna alle vervoersbewegingen. Te voet naar school, een boodschap in de winkel, een wandeling naar de bushalte of tijdens de lunch. Zo gewoon dat we nooit bedachten er specifiek beleid op te maken.

Met deze loopagenda staan we op. We laten het kruipen achter ons, en wandelen met de kin omhoog en de borst vooruit de provincie in. Als eerste in Nederland komen we met voetgangersbeleid inclusief budget.

We struikelen en strompelen misschien in het begin. Het is en blijft een leerproces. Weinigen rennen vanuit de wieg de wereld in. We gaan stimuleren, knelpunten in beeld brengen en netwerken bouwen.
We komen obstakels en anderen tegen. Klampen ons af en toe vast en richten onze ogen graag op wat ons bekend en lief is. Samen met onze inwoners, maatschappelijke organisaties en gemeenten gaan we proberen ons te ontwikkelen. We willen samen opwandelen.

In steeds rechtere lijnen naar het doel toe. Een samenleving en een ruimtelijke ordening die (ook) ingericht is op lopen. Voor gezondheid, voor genieten, voor geluk. De voetganger. Functioneel en recreatief.

Samen gaan we stappen zetten…

Johan Hamster
Gedeputeerde Mobiliteit
Provincie Groningen
Datum: 23 april 2024

INHOUD

1. Waarom een loopagenda? 7
Aanleiding 7
Definities lopen, wandelen en voetgangers 8
Partners en proces 8
Budget en ambitie 8

2. Trends en ontwikkelingen 9
Nederland 9
Groningen 10

3. Doelen van de loopagenda 11
Programma Mobiliteit 11
Doelen van de loopagenda 12
Sneeuwbaleffect 14

4. Waar zetten we op in? 15
Lopen 15
Wandelen 17
Stimulering 19
Veiligheid 22
Subsidie Snelle Stappen 23
Voorbereiden meerjarenprogramma voetgangersinfrastructuur 23

5. Organisatie en de rol van de provincie 25
Kwartiermaker 25
Onderzoek, kennisdelen en monitoring 26

6. Begroting 27

Bijlage 1 Lijst met partners 28

Bijlage 2 Trends en ontwikkelingen - verdieping 29
De voetganger in beleid 29
Landelijk 29
Huidige situatie Groningen 31

1. Waarom een loopagenda?

AANLEIDING

Het programma mobiliteit van de provincie Groningen (2022) heeft als uitgangspunt dat mobiliteit in dienst staat van maatschappelijke opgaven. Mobiliteit is een middel om doelen te bereiken. Doelen die we dienen met het programma mobiliteit komen samen in de term 'brede welvaart': de kwaliteit van leven in het hier en nu en de mate waarin deze al dan niet ten koste gaat van die van latere generaties en/of van die van mensen elders in de wereld. Door klimaatverandering staan we voor een mobiliteitstransitie. Hier hoort ook minder autogebruik bij. In het programma staat vermeld dat lopen en fietsen op de eerste plek komen te staan in de provincie Groningen. Sinds 2015 werkt de provincie al aan het bevorderen van de fiets op het gebied van infrastructuur, veiligheid en stimulering. Dit wordt nu verbreed naar 'actieve mobiliteit', wat betekent dat we ook lopen als mobiliteitsvorm in beleid opnemen. Als eerste concrete actie stellen we een loopagenda op. In het Programma Mobiliteit wordt het volgende geschreven over de loopagenda.

"Vanuit mobiliteit hebben we tot nu toe vooral aandacht voor lopen en wandelen daar waar het de provinciale infrastructuur raakt. Dan gaat het om looproutes naar bushaltes en voetpaden en oversteekplaatsen langs provinciale wegen. Specifieke aandacht voor wandelen en lopen is een nieuw onderdeel binnen het provinciale mobiliteitsbeleid. De provincie neemt nu het voortouw om samen met gemeenten, belangenorganisaties en het Rijk een agenda op te stellen: lopen en wandelen voor Groningers. In deze agenda willen we onze ambities en beleid voor lopen concreet maken. We sluiten hierbij zoveel mogelijk aan bij het bestaande wandelknooppuntennetwerk. Bij de ontwikkeling van de agenda betrekken we in ieder geval de Stichting Wandelnet, Stichting Routebureau Groningen en de Vereniging Groninger Dorpen."

Dat lopen een belangrijke vorm van mobiliteit is blijkt ook uit cijfers. Sinds 2019 is het aantal verplaatsingen te voet alleen maar toegenomen (t/m 2022)[1]. Om deze ontwikkeling verder te stimuleren en te faciliteren is het van belang dat we meer aandacht gaan besteden aan de voetganger.

In het Programma Mobiliteit zijn destijds voornamelijk recreatieve doelen gesteld, waarbij het wandelknooppuntennetwerk (vanaf hier wandelnetwerk genoemd) centraal stond. Tijdens de totstandkoming van onderliggende loopagenda is het onderdeel 'functioneel' lopen daar aan toegevoegd: lopen om ergens te komen, als onderdeel van de mobiliteitsketen. In hoofdstuk drie gaan we nader in op de doelen van de loopagenda.

DEFINITIES LOPEN, WANDELEN EN VOETGANGERS

Bij het opstellen van deze loopagenda maken we onderscheid tussen lopen en wandelen. Met *lopen* bedoelen we de utilitaire mobiliteit. Lopen van A naar B, bewegen met een (eind)doel, lopen als onderdeel van de mobiliteitsketen. Voorbeelden hiervan zijn van en naar de supermarkt lopen, naar het werk lopen, kinderen lopend naar school brengen en naar de bushalte of het station lopen.

Met *wandelen* doelen wij op de recreatieve activiteit. Een ommetje maken aan het einde van de dag is wandelen, net als de wandelvakantie, de hond uitlaten of een dagje naar het Lauwersmeergebied. Wandelaars hebben de tijd en lopen voor hun plezier.

In de loopagenda gebruiken we ook de term *'voetganger'*. Daarmee bedoelen wij alle lopers en wandelaars. Kortom, iedereen die te voet (of met een gehandicaptenvoertuig) aan het verkeer deelneemt. Specifieke aandacht gaat uit naar de meer *kwetsbare voetgangers*. Deze kwetsbare voetgangers bestaan uit verschillende groepen binnen de samenlevingen en zij doen zowel aan lopen als wandelen. Groepen die wij onder de kwetsbare voetganger scharen zijn kinderen, senioren, slechtzienden en personen met een fysieke beperking. In de loopagenda hebben we aandacht voor al deze typen voetgangers.

PARTNERS EN PROCES

De loopagenda Groningen is tot stand gekomen met behulp van gemeenten en diverse belangenorganisaties. Ook bij de uitvoering van de loopagenda kunnen deze en nieuwe partners betrokken worden. In bijlage 1 is een lijst van actief betrokken organisaties opgenomen.

BUDGET EN AMBITIE

Voor de uitvoering van de loopagenda is er in het Mobiliteitsfonds van de provincie Groningen 1 miljoen euro gereserveerd. Dit budget verdelen we over de periode 2024 tot en met 2027. Onze ambities reiken verder dan het beschikbaar budget momenteel toelaat. Daarom zoeken wij nadrukkelijk de samenwerking met partners en programma's. We zetten ons in om de impact van deze eerste beleidsperiode op dit onderwerp te voorzien van een sneeuwbal-effect en zo bij te dragen aan grotere ambities. In hoofdstuk zes geven we aan hoe we deze middelen inzetten.

1 Onderweg in Nederland (ODIN) 2023

2. Trends en ontwikkelingen

NEDERLAND

De voetganger heeft tot dusver een ondergeschoven plek in mobiliteitsbeleid. Dit verandert echter snel. Sinds een paar jaren bestaat het landelijk platform 'ruimte voor lopen' waar overheidsorganisaties en belangenpartijen kennis uitwisselen rondom lopen. Landelijk wordt in 2024 gewerkt aan het Nationaal Masterplan Lopen. Lopen is namelijk een belangrijke mobiliteitsvorm. Van alle verplaatsingen door Nederlanders vond in 2019 16% te voet plaats. Sindsdien is dit percentage verder toegenomen. Hoe korter de afstand van een verplaatsing, des te groter het aandeel van de voetganger. Lopen is een toegankelijke vorm van mobiliteit en draagt bij aan de fysieke en mentale gezondheid. Voldoende bewegen draagt bij aan de preventie van verschillende ziekten, waaronder hart- en vaatziekten, depressies en diabetes. Als iedereen in Nederland voldoende zou bewegen, bijvoorbeeld door te lopen of wandelen, kan een totaal van 2,5 tot 7,3 miljard euro aan zorgkosten worden bespaard.[2]

In Nederland wordt ruimte steeds schaarser. Vooral in stedelijke gebieden vindt er een strijd plaats over de beperkte ruimte, tussen toenemende mobiliteit[3] en het behouden van leefbare steden en dorpen. Des temeer reden om in te zetten op de voetganger. Lopen is namelijk de meest ruimte-efficiënte manier van verplaatsen. Lopen is ook de meest duurzame vorm van mobiliteit. Er is geen CO2-uitstoot, geen geluidsoverlast en lopen neemt weinig ruimte in. Door lopen en wandelen te stimuleren, verminderen we de negatieve impact op het milieu.

Ruimtegebruik van verschillende vervoermiddelen[4]

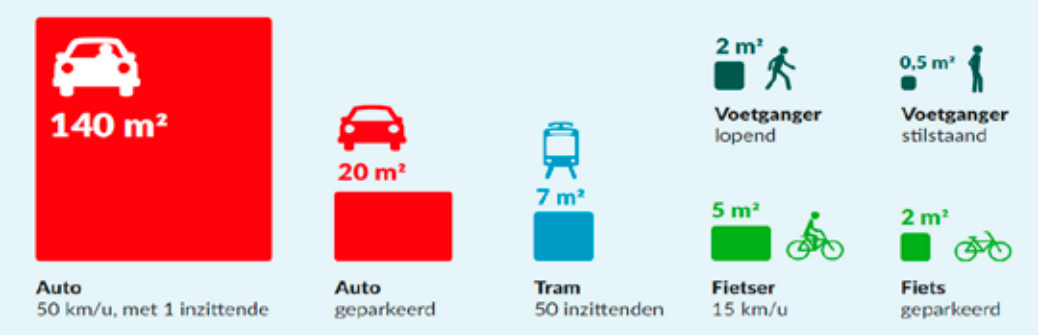

FIGUUR 2.1 RUIMTEGEBRUIK VAN VERSCHILLENDE VERVOERMIDDELEN

Wandelen is een populaire vrijetijdsbesteding. Wandelen als 'branche' draagt door de populariteit bij aan de Nederlandse economie. De afgelopen jaren is er jaarlijks bijna 2,5 miljard euro uitgegeven aan wandelen en 788 miljoen aan wandelvakanties in eigen land[5]. Steeds meer mensen trekken eropuit om te wandelen in de Nederlandse natuurgebieden. Het aanbod van wandelmogelijkheden in natuurgebieden in Nederland staat echter onder druk. Het landelijk gebied staat voor een enorme transitieopgave (natuur, landbouw, energie). Wat deze transitie precies gaat betekenen voor loop- en wandelmogelijkheden is onzeker. De druk op het landelijk gebied neemt toe door al deze opgaven, maar de transitie brengt misschien ook nieuwe mogelijkheden met zich mee.

2 https://www.wandelnet.nl/wandelmonitor-2021
3 https://www.kimnet.nl/publicaties/publicaties/2023/11/14/mobiliteitsbeeld-2023
4 https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/01/14/bijlage-1-toekomstperspectief-automobiliteit-ienw
5 https://www.wandelnet.nl/wandelmonitor-2021

GRONINGEN

Ruim zeven van de tien (72%) Groningers lopen minimaal 1 keer per week naar een bestemming, zoals de supermarkt of het ov. Belangrijkste redenen om lopend ergens naar toe te gaan zijn hun gezondheid (zowel fysiek als mentaal) en een goede bereikbaarheid te voet van de betreffende locatie.

Sinds 2020 heeft Groningen een provinciaal wandelnetwerk van ruim 3.000 kilometer lang. Uit onderzoek van Routebureau Groningen (2021) weten we dat wandelaars het wandelnetwerk waarderen met een 7,8. Inwoners van Groningen maken samen jaarlijks zo'n 15 miljoen wandelingen, blijkt uit de kwaliteitsmonitor van Wandelnet. Hieruit blijkt ook dat de belangrijkste verbeterpunten voor Groningen bestaan uit het uitbreiden van het aanbod van paden waarop de wandelaar het alleenrecht heeft en het uitbreiden van het aanbod van horeca en rustplaatsen onderweg.

In het Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV) van de Rijksoverheid is de ambitie gesteld dat er in 2050 geen verkeersslachtoffers meer vallen. Deze ambitie wordt door de provincie Groningen, net als alle andere overheden in Nederland ondersteund. Helaas valt uit onderstaande tabel te concluderen dat er nog werk aan de winkel is, als het gaat om het aantal voetgangersongevallen in onze provincie.

FIGUUR 2.2: ONGEVALSCIJFERS WAARBIJ EEN VOETGANGER BETROKKEN IS

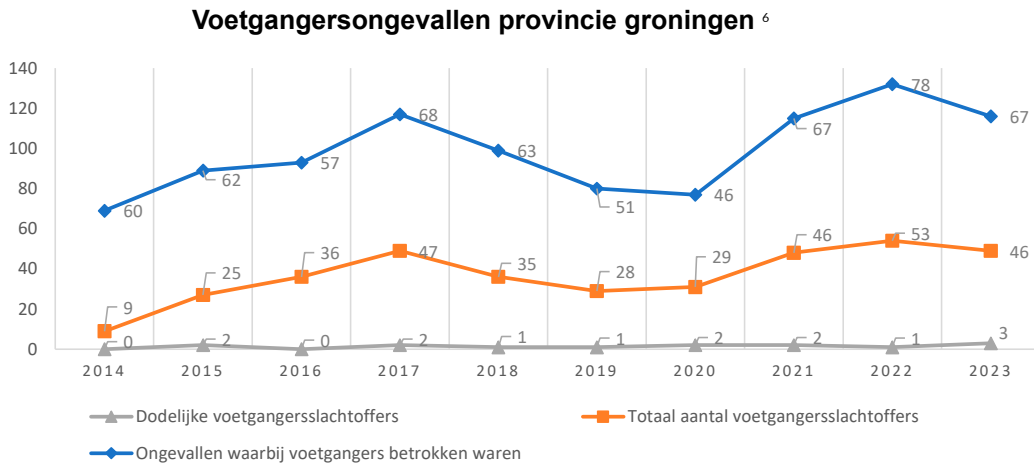

Meer informatie over de trends en ontwikkelingen is opgenomen in bijlage 2. We kunnen concluderen dat het om verschillende redenen loont om lopen en wandelen in Groningen verder te stimuleren.

6 *https://www.via.software*

3. Doelen van de loopagenda

PROGRAMMA MOBILITEIT

Het opstellen van deze loopagenda is een van de opgaven uit het Uitvoeringsprogramma Mobiliteit van de provincie. Daarin staat dat mobiliteit een middel is om doelen te bereiken. Al deze doelen komen samen in de term 'brede welvaart'. Dat betekent: de kwaliteit van leven in het hier en nu en de mate waarin deze al dan niet ten koste gaat van die van latere generaties en/of van die van mensen elders in de wereld. Dit streven is vertaald naar acht maatschappelijke opgaven:

1. Wonen en ondernemen
2. Inclusiviteit en kansengelijkheid
3. Verbinding en innovatie
4. Werkgelegenheid en economie
5. Gezondheid en gastvrijheid
6. Klimaat en milieu
7. Veiligheid
8. Samenwerking en betrokkenheid

Aan veel van deze maatschappelijke opgaven kan de loopagenda in positieve zin bijdragen. Zo draagt een aantrekkelijk wandelaanbod bij aan de kwaliteit van wonen. Voor iedereen goed toegankelijke voetgangersinfrastructuur zorgt voor meer inclusiviteit en kansengelijkheid en een sterk wandelaanbod zorgt voor omzet en werkgelegenheid in de vrijetijdssector. Het stimuleren van lopen en wandelen draagt bij aan de gezondheid van Groningers en lopen is een klimaat neutrale mobiliteitsvorm, waarmee het bijdraagt aan klimaat en milieu. Tenslotte kan een goede infrastructuur voor de voetganger bijdragen aan veilige mobiliteit in onze provincie. En werken aan de loopagenda doen we samen met verschillende belangenorganisaties en andere overheden.

Met deze loopagenda zetten we een eerste stap om de voetganger in Groningen op één te zetten. In de paragraaf hieronder gaan we in op de doelen die we nastreven met ons voetgangersbeleid.

DOELEN VAN DE LOOPAGENDA

In de loopagenda zetten we voor de periode 2024-2027 de volgende hogere doelen centraal.

Lopen en fietsen op 1

Dit doel staat in het Programma Mobiliteit. Lopen en fietsen zijn gezonde, duurzame, goedkope en toegankelijke vormen van mobiliteit. We werken eraan om de voetganger een prominente plek te geven bij ruimtelijke projecten van de provincie en onze partners. We willen lopen en fietsen (in de keten) nog meer als vervanging van de auto gaan promoten.

Gezondheid van Groningers vooruit

We gaan voor 'meer gezonde levensjaren voor al onze bewoners'. Als Groningers meer gaan lopen en wandelen, heeft dat een positief effect op de gezondheid van de inwoners. Een stimuleringsprogramma voor lopen en wandelen zal hier een positieve bijdrage aan leveren.

Veilig kunnen lopen

Veiligheid is een belangrijk thema voor alle vormen van mobiliteit zoals omschreven in het Programma Mobiliteit. Voetgangers zijn kwetsbaar in het verkeer. Daarom is het van belang dat er meer aandacht uitgaat naar de veiligheid van de voetganger. Onze inzet is erop gericht om nul verkeersslachtoffers te hebben in 2050. Dit betekent nul doden én gewonden. In 2030 is ons streven om 50% minder ongevallen/verkeersslachtoffers te hebben ten opzichte van 2019. Deze doelstelling is in lijn met de landelijke ambitie van het Strategisch Plan Verkeersveiligheid.

Betere bereikbaarheid voor iedereen

In het hoofdlijnenakkoord 'Veur Mekoar' (2023-2027) wordt gesproken over beweeginclusief beleid voor onder andere mobiliteit. Dit geldt zeker voor de voetganger. De infrastructuur moet iedereen kunnen faciliteren, onafhankelijk van leeftijd en fysieke of mentale beperkingen. Daarnaast is in het ommeland de bereikbaarheid van bijvoorbeeld ov-haltes belangrijk.

Groningen op de kaart

Groningen mag gezien en ervaren worden. Wandelen is een goede manier om de 'pronkjewailen' in de provincie te ervaren. Aan de hand van het wandelnetwerk kunnen Groningers en bezoekers al wandelend de provincie ontdekken. Dat is ook goed voor de economie. Wandelaars geven gemiddeld €6,77 uit per wandeling (Routebureau Groningen, 2021). De vrijetijdseconomie kan profiteren van een goede wandelinfrastructuur en een toenemend aantal wandelaars in de provincie Groningen.

De voetganger onder de loep

Over wandelen wordt door verschillende organisaties gegevens verzameld, maar over het loopgedrag van Groningers willen we meer weten. Als provincie zetten we een monitoringprogramma op om meer te weten te komen over de voetganger. We delen deze gegevens met onze partners. Het verzamelen en delen van data en kennis is belangrijk, om het onderwerp bij al onze partners (o.a. gemeenten) hoog op de agenda te krijgen.

In onderstaande tabel geven we per doel aan waar we nu staan, waar wij in 2027 willen staan en hoe wij hier in de komende periode aan bij willen dragen. Sommige projecten dragen bij aan meerdere doelen. Deze projecten komen daarom meerdere keren terug in de tabel.

DOEL LOOPAGENDA 2024-2027	WAAR STAAN WE NU	WAAR WILLEN WE NAAR TOE IN 2027	WELKE PROJECTEN DRAGEN BIJ AAN DIT DOEL
Lopen en fietsen op 1	Op dit moment krijgt de voetganger niet bij alle ruimtelijke projecten de plek die het verdient.	In 2027 staat de voetganger intern en extern hoger op de agenda.	• Kwartiermakersrol invullen • Bekendheid geven aan STOMP-principe • Inventarisatie kwaliteit loopinfra • Richtlijnen opstellen • Loop-platform en kennissessies
Gezondheid van Groningers vooruit	In 2023 loopt 72% van de Groningers minimaal 1x per week doelgericht en 70% wandelt minimaal 1x per week.	In 2027 lopen Groningers minimaal 75% 1x per week doelgericht en75% wandelt minimaal 1x per week.	• Stimuleringsprogramma lopen • Marketingcampagne wandelen • Optimaliseren kwaliteit wandelnetwerk Groningen
Veilig kunnen lopen	In 2023 hebben er 67 ongevallen plaatsgevonden in de provincie Groningen waar een voetganger bij betrokken was. In 2019 waren dat er 51.	In 2027 maximaal 30 ongevallen waarbij een voetganger betrokken is. (dit is een vertaling van de landelijke doelen uit het SPV om in 2030 50% minder en in 2050 0 slachtoffers te hebben in het verkeer)	• Inventarisatie voetgangers op provinciale wegen • Inventarisatie bushaltes langs provinciale wegen • Voorbereiden meerjarenprogramma loopinfrastructuur • Subsidie snelle stappen
Bereikbaarheid voor iedereen	Op dit moment weten wij niet hoe het functionele netwerk in de provincie gewaardeerd wordt. In 2024 wordt dit onderzocht met de mobiliteitsmonitor. ——— We weten onvoldoende over knelpunten en beleving aanbod voetgangers met een beperking	Volgt na nulmeting medio 2024 ——— We kennen de wensen van voetgangers met een beperking	• Inventarisatie kwaliteit loopinfra • Meerjarenprogramma • Subsidie snelle stappen
Groningen op de kaart	In 2023 kent 56% van de Groningers het wandelnetwerk en 21% gebruikt het wel eens. ——— Het aantal kilometers van het wandelnetwerk in Groningen is in 2023 3.011 kilometer ——— Het waarderingscijfer van het wandelnetwerk in Groningen was in 2021 een 7,8. ——— Er zijn nu 46 dorpsommetjes gerealiseerd en vindbaar op de website van routesingroningen.nl	In 2027 kent 60% van de Groningers het wandelnetwerk en 25% gebruikt het wel eens. ——— Het wandelnetwerk wordt geoptimaliseerd. Focus ligt op kwaliteit, maar ook uitbreiding is gewenst (3% dus 90 km) ——— Het waarderingscijfer is verhoogd naar een 7,9. ——— In 2027 zijn er in samenwerking met onze partners 10 extra dorpsommetjes gerealiseerd.	• Marketingcampagne wandelen • Inventarisatie kwaliteit wandelnetwerk • Programma voorzieningen langs routes • Onderzoek maaibeleid en -behoefte • Onderzoek mogelijkheden exclusieve paden • Uitbreiding wandelnetwerk Stadskanaal en Pekela • Kwaliteit bewegwijzering noordelijk deel wandelnetwerk • Dorpsommetjes
Voetganger onder de loep	Op dit moment is er weinig bekend over het gedrag en de behoeften van de Groningse voetganger. Over de wandelaar is meer bekend.	In 2027 weten we meer over de voetganger en delen we deze kennis met onze partners.	• Onderzoek en monitoring • Kennissessies

SNEEUWBALEFFECT

Met de beschikbare middelen voor de loopagenda (1 miljoen euro) gaan we verschillende projecten en initiatieven opstarten. We zetten de komende jaren in op onderzoek, inventarisaties, proces en stimulering. Met deze middelen maken we op de hierboven beschreven hogere doelen nog niet direct het grote verschil. We zetten echter wel de eerste stappen. Door afstemming te zoeken met andere beleidsvelden, overheden, programma's en projecten proberen we het effect van dit beleidsprogramma echter te vergroten.

Op deze manier willen we een multiplier, of sneeuwbaleffect, op gang zien te krijgen. We streven naar een groter effect dan dat we zouden bereiken met het investeren van deze middelen in alleen fysieke infrastructuur.

4. Waar zetten we op in?

Voor deze eerste beleidsperiode 2024-2027 zetten we in op de volgende aspecten, die we in dit hoofdstuk verder uitwerken.

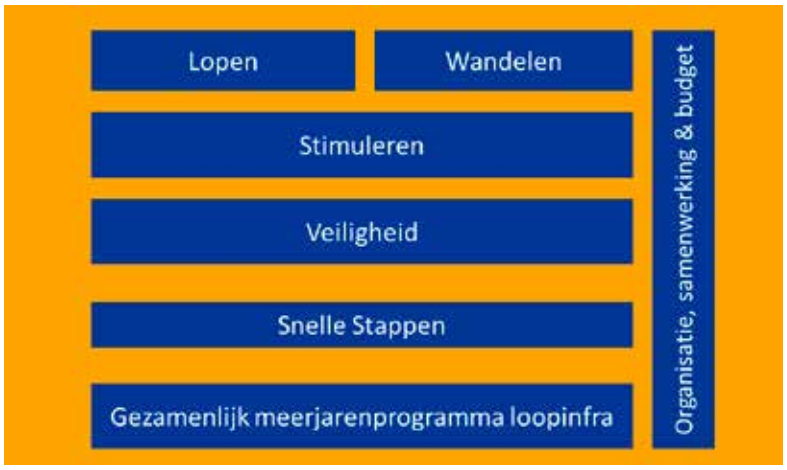

LOPEN

Lopen op 1

Om lopen als mobiliteitsvorm in Groningen meer prioriteit te geven, brengen we het STOMP-principe zowel intern als extern onder de aandacht. Het STOMP-principe wordt in de verkeerskunde een steeds bekender begrip, daarbuiten is dit echter nog niet het geval. In het tekstkader wordt uitgelegd wat het STOMP-principe inhoudt. Wij zetten ons ervoor in dat bij grootschalige projecten dit STOMP-principe wordt toegepast, zowel bij de provincie Groningen als bij partners.

We onderzoeken hoe we binnen zoveel mogelijk ruimtelijke ontwikkelingen aandacht kunnen generen voor de voetganger. We denken hierbij niet alleen aan mobiliteitsprojecten, maar ook aan de transitie landelijk gebied, nieuwbouwprojecten en ruimtelijke ontwikkelingen. We verkennen in hoeverre de provincie sturend kan zijn met dit STOMP-principe, bijvoorbeeld door het als voorwaarde op te nemen in subsidieprogramma's. Ook onderzoeken we mogelijkheden in hoeverre we aanvullende voorzieningen voor de voetganger kunnen realiseren in de provinciale onderhoudsprojecten.

In de praktijk kan de voetganger regelmatig meeliften op de maatregelen voor de fiets. Een voorbeeld hiervan is de aanleg van fietsoversteekplaatsen met een midden geleider. In zo'n geval wordt het voor de voetganger ook veiliger om over te steken, zonder dat er aanvullende middelen nodig zijn.

Richtlijnen lopen in Groningen

Het CROW heeft in november 2023 de 'Ontwerpwijzer Voetgangers' uitgegeven. Deze uitgave geeft richtlijnen voor het realiseren van infrastructuur voor de voetganger in Nederland, met focus op het stedelijk gebied. Aan de hand van deze richtlijn werken we voor Groningen een concrete handreiking uit. Deze handreiking kan niet alleen in stedelijk gebied worden toegepast, maar ook in het landelijk gebied. We stemmen dit met onze partners (gemeenten) af, met als doel om te komen tot gezamenlijke richtlijnen voor realisatie van voetgangersinfrastructuur. Deze handreiking zullen

wij zelf gebruiken, maar is zeker ook geschikt voor gemeenten. Zij zijn belangrijke partners voor de uitvoering van het voetgangersbeleid. Zij zijn als wegbeheerder namelijk verantwoordelijk voor het overgrote deel van de voet- en wandelpaden in de provincie. Zo ondersteunen we gemeenten bij hun aanpak voor de voetganger. We werken toe naar meer uniformiteit in de provincie. In mindere mate kan dit ook gelden voor andere infrastructuurbeheerders zoals waterschappen, natuurorganisaties, Rijkswaterstaat en ProRail.

STOMP-principe

Met het STOMP-principe wordt er prioriteit gegeven aan duurzame vormen van mobiliteit zoals lopen, fietsen en het ov. Minder duurzame vervoersvormen krijgen minder prioriteit, zoals de privéauto. Op deze manier worden gebieden leefbaarder voor de mens en bereikbaarder voor de duurzame vervoersvormen. Dit principe is toepasbaar bij verschillende typen projecten. Denk hierbij aan de woningbouwopgave, maar ook aan een herinrichting van een bestaande dorpskern.

FIGUUR 4.1: STOMP-PRINCIPE UITGELEGD

De prioriteit wordt als volgt gegeven:

***S*tappen:** hoe zorgen we voor een gebied met voorzieningen op loopafstand? En hoe zorgen we voor aantrekkelijke looproutes en verblijfsruimtes voor verschillende doelgroepen?

***T*rappen:** hoe zorgen we ervoor dat voorzieningen bereikbaar zijn met de fiets? Hoe zorgen we voor directe en comfortabele fietsroutes?

***O*penbaar vervoer:** hoe sluiten we het nieuwe gebied aan op het OV-netwerk? Kunnen we OV-voorzieningen en gebiedsfuncties combineren?

***M*obility as a Service:** welke mobiliteitsdiensten bieden we aan? Komen er hubs, en waar? Welke vormen van MaaS bieden we aan?

***P*rivéauto:** moet het gebied bereikbaar zijn voor privéauto's? En op welke manier? Wat betekent dat voor parkeervoorzieningen?

Inventarisatie loopinfrastructuur kernen

Voor veel mensen kan lopen een goede aanvulling zijn op hun dagelijkse vervoerspatroon. Lopend naar de bus of de trein, of te voet naar het winkelcentrum zijn goede voorbeelden van afstanden die vaak met de auto afgelegd worden, maar goed te belopen zijn. Het is belangrijk dat de routes in de kernen veilig, toegankelijk en aantrekkelijk zijn voor voetgangers. Hier zetten we op in samen met de Groninger gemeenten. Gemeenten zijn voor een groot deel eigenaar/beheerder van infrastructuur en bovendien hebben gemeenten veel kennis van de dorpen, de belangrijkste voorzieningen in en rond de dorpen en de toegankelijkheid daarvan voor voetgangers. Samen met gemeenten zetten we een inventarisatie op waarin we voor de belangrijkste woonkernen uitzoeken hoe de toegankelijkheid van de voorzieningen voor voetgangers ervoor staat. Wat zijn de belangrijkste voetgangersverbindingen in deze grootste kernen en hoe is de kwaliteit van deze verbindingen? Zijn er knelpunten op deze verbindingen, mist er infrastructuur, voelt de route (sociaal) veilig? We kijken in eerste instantie naar het OV (stations, bushaltes en hubs),

winkelcentra en mogelijk enkele andere belangrijke grootschalige voorzieningen (onderwijs, zorg, sportvoorzieningen, toeristische bestemmingen, etc.) in de grootste kern per gemeente. De aanpak stemmen we verder af met de gemeenten.

Het doel van de inventarisatie is om inzichtelijk te krijgen welke maatregelen op de belangrijkste verbindingen bijdragen aan een verbeterd voetgangersklimaat. De ambitie is om deze maatregelen in een later stadium in gezamenlijkheid tot uitvoering te brengen (zie hiervoor ook de paragraaf 'meerjarenprogramma voetgangersinfrastructuur').

WANDELEN

Wandelen is altijd al één van de meest populaire vrijetijdsbestedingen geweest. Dit is terug te zien in verschillende onderzoeken zoals het ODIN en de wandelmonitor van Wandelnet[7]. Uit het Nederlands vrijetijdsonderzoek (2022/2023) blijkt dat in Groningen wandelen de belangrijkste vrijetijdsactiviteit is. Van alle vrijetijdsactiviteiten in Groningen betreft 35% een wandeling. Om deze trend vast te houden en Groningen een goede concurrentiepositie te geven ten opzichte van andere regio's is het van belang om te blijven investeren in het wandelaanbod. Mensen wandelen graag over paden waar de wandelaar het alleenrecht heeft, verhard en onverhard. Sinds 2020 heeft de provincie Groningen een provincie dekkend wandelnetwerk, wat bestaat uit wandelpaden, rustige fietspaden en landweggetjes. Dit netwerk wordt als zeer positief ervaren en krijgt van gebruikers een 7,8 als rapportcijfer. Er is nog steeds ruimte voor verbetering en voor meer bekendheid en gebruik van het wandelnetwerk bij inwoners van Groningen. Interessant

7 *https://www.wandelnet.nl/wandelmonitor-2021*

hierbij is de link tussen wandelen en water. We zoeken afstemming met waterschappen om de mogelijkheden te verkennen. Naast het wandelnetwerk hebben wij ook aandacht voor de dorpsommetjes en de LAW's (Lange-Afstand-Wandelroutes), die beide zoveel mogelijk worden geïntegreerd in het wandelnetwerk. Hier maken we de koppeling met ons Uitvoeringsprogramma Vrijetijdseconomie 2024-2027 'Groeiend Gastvrij' waarin we hebben aangegeven in te zetten op deze 3 soorten routenetwerken en de begeleiding hiervan door Routebureau Groningen.

Voorzieningen langs de route

Het is bekend dat er in het Groninger ommeland relatief weinig horecavoorzieningen zijn waar je als wandelaar terecht kan. Dit komt ook naar voren in verschillende onderzoeken. Andere voorzieningen die wandelaars onderweg belangrijk vinden zijn bankjes, markeringen, toiletten en prullenbakken.

In afstemming met de Vrijetijdsmakelaar (Vrijetijdseconomie) willen we de horecaondernemers die er zijn graag meer betrekken bij het wandelaanbod van Groningen. We sluiten hiervoor aan op het programma 'activatie routegebruik door ondernemers' uit het uitvoeringsprogramma Vrijetijdseconomie. Ook onderzoeken we hoe het aanbod van voorzieningen als bankjes, prullenbakken en dergelijke er in Groningen kwalitatief voor staat. Dit onderwerp nemen we mee in de hierna genoemde inventarisatie.

Inventarisatie kwaliteit wandelnetwerk

Samen met gemeenten en Routebureau Groningen voeren we een inventarisatie uit naar de kwaliteiten van het wandelnetwerk. Nadruk ligt hierbij niet op de bewegwijzering (daar is focus op vanuit Routebureau en Vrijetijdseconomie), maar juist op de infrastructuur die onder het knooppuntensysteem ligt. Daarbij letten we specifiek op verkeersveiligheid, belevingswaarde, obstakels voor toegankelijkheid en voorzieningen langs de routes. Door deze informatie te verzamelen krijgen we meer grip op kwaliteit en verbetermogelijkheden. De inventarisatie geeft informatie over gewenste infrastructurele maatregelen.

Optimaliseren kwaliteit wandelnetwerk Groningen

De inventarisatie geeft gemeenten en provincie informatie over verbetermogelijkheden van het wandelnetwerk. Daarnaast zijn er enkele concrete mogelijkheden om de kwaliteit van het wandelnetwerk in Groningen te verbeteren. We willen graag inspelen op trends en behoeften van wandelaars. Een nog hogere waardering van het wandelnetwerk willen we bereiken door samen met onze partners:

- Onderzoek uit te voeren naar aanvullende mogelijkheden om exclusieve en onverharde paden op te nemen in het wandelnetwerk. Te denken valt aan een zoektocht naar historische kerkenpaden, jaagpaden, een uitbreiding van het aanbod van boerenlandpaden. Wellicht leidt dit tot directe optimalisatiemogelijkheden, maar het kan ook ambities opleveren voor fysiek herstel van oude of voormalige paden. Deze ambities kunnen worden opgenomen in het meerjarenprogramma voetgangersinfrastructuur;
- Aanvullende financiële middelen beschikbaar te stellen om nieuwe Boerenlandpaden op te nemen in het wandelnetwerk. Mogelijk biedt het proces Transitie Landelijk Gebied mogelijkheden om hier met boeren nieuwe afspraken over te maken. Als die kansen zich dan voordoen, is er geld nodig voor nieuwe Boerenlandpad-regelingen. Eigenaren krijgen via Routebureau Groningen een vergoeding voor het openstellen van hun land voor wandelaars.
- De bewegwijzering van het wandelnetwerk in de noordelijke schil van de provincie (voormalig deel ‘Waddenwandelen’) te optimaliseren;
- Het wandelnetwerk in delen van de provincie waar het netwerk tot op heden zeer grofmazig is uitgerold (Stadskanaal, Pekela) in overleg met deze gemeenten optimaliseren;
- Onderzoek te doen naar maaibeleid van waterschappen en maaibehoefte van wandelaars, met als doel om schouwpaden beter toegankelijk te maken voor wandelaars.

Dorpsommetjes

Een dorpsommetje is (meestal) een korte route die makkelijk toegankelijk is voor alle dorpsbewoners. Een relatief eenvoudig en kort ommetje vanuit de eigen omgeving, kan mensen over de streep trekken om de wandelschoenen eens aan te trekken en op die manier enthousiast te worden over wandelen. De ommetjes kunnen ook door fanatieke of beginnende hardlopers gebruikt worden. Op de website van Routebureau Groningen staan momenteel 46 dorpsommetjes in Groningen. Met zo’n 350 dorpen in onze provincie is er ruimte voor aanvulling van dit aanbod van dorpsommetjes. Wij stellen budget beschikbaar om in Groningen te komen tot meer dorpsommetjes.

Bij dit onderwerp komen verschillende beleidsvelden en organisaties bijeen. Wij streven naar afstemming en efficiënte inzet van middelen. Met partners overleggen we hoe we tot het beste resultaat kunnen komen. Denk hierbij aan het uitschrijven van een prijsvraag, promotie van het concept dorpsommetjes, of het inzetten van middelen voor realisatie.
Om continuïteit van dorpsommetjes te borgen, is opname in het provinciaal bewegwijzerde wandelnetwerk gewenst.

STIMULERING

Bij stimulering draait het om gedragsverandering. We willen onze inwoners verleiden om vaker te voet te gaan. Dit kan een bekende route zijn die men normaalgesproken met de auto maakt, bijvoorbeeld naar het winkelcentrum. Het kan ook om een wandeling gaan in de woonomgeving, of een nieuwe wandelroute door een onbekend deel van de provincie. Met de kennis en ervaring over fietsstimulering vanuit ons uitvoeringsprogramma fiets zetten we ook voor lopen en wandelen een stimuleringsprogramma op.

Het opstellen en uitvoeren van het loopstimuleringsprogramma doen we niet alleen. Hiervoor werken we samen met verschillende partners. Mogelijke samenwerkingspartners zijn de Groninger gemeenten, Huis voor de Sport Groningen, Routebureau Groningen, Marketing Groningen, Groningen Bereikbaar, Verkeer-en-Vervoersberaad Groningen, Veilig Verkeer Nederland, Groninger werkgevers (VNO-NCW), IVN (Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid), Wandelnet, Beweegakkoord provincie Groningen, de beweegalliantie.

We gebruiken het eerste jaar van de loopagenda om het stimuleringsprogramma verder in te vullen, om het vanaf 2025 uit te kunnen voeren. In dit stimuleringsprogramma zitten activiteiten die we zelf initiëren, maar we willen ook lokale initiatieven ondersteunen.

We focussen ons in eerste instantie op de volgende doelgroepen:
- Schoolgaande kinderen
- Werknemers en studenten
- Senioren
- Recreanten
- Mindervaliden/slechtzienden

Per doelgroep geven we hierna aan welk doel en welk type activiteit we voorzien.

Schoolgaande kinderen

Voor schoolgaande kinderen is het van belang dat zij jong op een veilige manier in aanraking komen met het verkeer. Daarnaast is het belangrijk dat zij voldoende bewegen en dit met plezier doen. Naar voorbeeld van ons fietsprogramma denken we aan het opzetten van:
- Kinderlooproutes
- Lopen en natuurbeleving
- Op voeten en fietsen naar school
- Beweegvriendelijke schoolomgeving

Werknemers en studenten

Voor veel werknemers en studenten is 'zitten' een groot probleem. De gemiddelde Nederlandse werknemer zit 10,7 uur op een doordeweekse dag[8]. Door werknemers en studenten te stimuleren meer te gaan lopen tijdens een werkdag, komt dit hun fysieke en mentale gezondheid ten goede. Enkele interessante voorbeeldprojecten zijn:
- Vergaderroutes / weeting (wandelend overleggen)
- Lunchwandelen
- Wandelvriendelijke inrichting van bedrijventerreinen (bijv. Koploperbos Groningen)

8 *https://www.arboportaal.nl/actueel/nieuws/2022/09/14/nederlandse-werknemers-zitten-gemiddeld-107-uur-op-een-doordeweekse-dag*

Senioren

Het is van belang dat senioren mobiel blijven, niet alleen voor hun fysieke en mentale gezondheid, maar ook voor het onderhouden van sociale contacten. Als senioren langer in beweging blijven, biedt dit Groningers 'meer gezonde jaren'. Op de fiets is het project Doortrappen een mooi voorbeeld. Ook op het gebied van lopen willen we zo'n soort project opzetten of ondersteunen. Zaken die we, samen met partners, in Groningen op willen zetten voor senioren:

- Doorstappen - Zeker op Weg
- Gezond natuurwandelen
- Wandelgroepen (wandelcoaches) stimuleren

Recreanten - Promotiecampagne wandelnetwerk

De aanwezigheid van het wandelnetwerk is bij ruim de helft van de Groningers bekend en ongeveer 20% van de inwoners heeft het wandelnetwerk gebruikt. Omdat negen van de tien Groningers wel eens wandelt voor het plezier, is er dus nog een groot potentieel om bekendheid van het wandelnetwerk te vergroten. Om deze groep te interesseren en over de streep te halen, wordt het wandelnetwerk specifiek opgenomen in een promotiecampagne om zo de mogelijkheden onder de aandacht te brengen bij inwoners. Immers, iedere inwoner heeft het wandelnetwerk om de hoek beschikbaar en kan er zo mee beginnen. Hiermee zetten we Groningen op de kaart.

In de campagne nemen we ook andere wandelmogelijkheden mee zoals de dorpsommetjes en de Lange Afstand Wandelroutes (LAW's) voor de fanatieke wandelaar. Voor uitvoering van deze campagne werken we samen met Marketing Groningen, Routebureau Groningen en het programma Vrijetijdseconomie.

Mindervaliden/slechtzienden

Net als de werkenden en de senioren is het ook voor deze groep belangrijk om zoveel mogelijk in beweging te blijven. We gaan in gesprek met vertegenwoordigers van de doelgroepen om te onderzoeken welke stappen we kunnen zetten om het lopen te stimuleren. Wellicht kan het voorbeeldproject 'Fietsmaatjes' te voet navolging krijgen (Wandelmaatjes), of kan een inventarisatie naar knelpunten inzicht geven in de opgaven voor de nabije toekomst.

VEILIGHEID

De veiligheid van de voetganger staat op verschillende plekken onder druk. Op veel plekken en bij veel projecten staat de automobilist nog centraal en vormt de voetganger het sluitstuk. Wij zetten ons ervoor in om dit te veranderen. De handreiking voor voetgangersinfrastructuur, het STOMP-principe en onze inzet moeten gaan zorgen voor meer aandacht voor de voetganger. Daarnaast hopen we door middel van onderzoek een beter beeld te krijgen van het type ongevallen waar voetgangers bij betrokken zijn en hoe wij deze ongevallen het beste kunnen voorkomen.

In het kader van veiligheid voor de voetganger gaan wij de komende jaren specifiek aan de slag met inventarisaties van onze voetgangersinfrastructuur:

- Inventarisatie wandelen en de provinciale wegen
  - o Gevaarlijke wandeloversteken provinciale wegen;
  - o Wandeltracés op/langs provinciale wegen;
- Inventarisatie toegankelijkheid bushaltes langs provinciale wegen

Deze inventarisaties leiden tot concrete voorstellen voor aanpak van locaties om het voor de voetganger veiliger te maken. Deze voorstellen verzamelen we en proberen we met partners op te nemen in een meerjarenprogramma voetgangersinfrastructuur. Er zijn in de loopagenda namelijk onvoldoende middelen beschikbaar om op grote schaal infrastructurele maatregelen te realiseren ter bevordering van de veiligheid van de voetganger. We kiezen er daarom voor om het beschikbare budget in te zetten op het proces om dit onderwerp goed op de agenda te krijgen. We brengen in kaart waar uitdagingen liggen op het gebied van veiligheid van de voetganger. Als deze inventarisatie koppelkansen oplevert die vanuit een ander budget intern op te lossen zijn, proberen wij deze gelijk mee te nemen en uit te voeren. We onderzoeken de mogelijkheden om uitvoering elders onder te brengen en bereiden samen met onze partners een meerjarenprogramma voetgangersinfrastructuur voor. Een programma waarin we infrastructurele maatregelen voor de voetganger bij elkaar brengen en waarvoor we samen aanvullende financiering gaan zoeken. Uitzondering hierop is de subsidieregeling Snelle Stappen. Over het meerjarenprogramma en de subsidieregeling volgt meer informatie in de volgende paragrafen.

SUBSIDIE SNELLE STAPPEN

We zetten de beschikbare middelen voor de loopagenda vooral in op het proces, het faciliteren van lopen en het maken van afspraken met mede infrastructuur beheerders. Met onze inzet willen we er in deze eerste jaren voor zorgen dat de voetganger hoger op de agenda komt bij alle overheden.

We maken echter een uitzondering met de subsidieregeling Snelle Stappen. We zetten deze regeling op voor relatief kleine infrastructurele maatregelen, die een positief effect hebben op veiligheid, functionele of recreatieve mogelijkheden voor de voetganger. Te denken valt aan het realiseren van een kort verbindingspad, het weghalen van een hek of obstakel, het aanleggen van een overstapje of loopbrug over een sloot. We zoeken naar kleine maatregelen, met relatief groot effect.

Gemeenten en andere infrastructuurbeheerders zoals waterschappen en natuurorganisaties geven we hiermee de kans om met aanvullende financiering de (sociale) veiligheid en faciliteiten van de voetganger in Groningen te verbeteren. We streven naar twee openstellingen voor deze regeling 'Snelle Stappen' in de periode 2024-2027.

VOORBEREIDEN MEERJARENPROGRAMMA VOETGANGERSINFRASTRUCTUUR

Omdat we in deze eerste jaren van het loopbeleid werken met een relatief beperkt budget, ligt de focus op het in kaart brengen van verbetermogelijkheden in de voetgangersinfrastructuur in Groningen. We gaan met onze agenda wel op zoek naar infrastructurele verbetermogelijkheden voor de voetganger, maar hebben nog niet de mogelijkheid om het ook uit te voeren. Zo leidt de inventarisatie van de loopinfrastructuur die we samen met gemeenten uitvoeren tot een set van te nemen fysieke maatregelen. Ook het onderzoek naar aanvullende recreatieve mogelijkheden voor het wandelnetwerk leidt mogelijk tot nieuwe infrastructurele wensen, net als de inventarisatie van wandeloversteken en bushaltes bij provinciale wegen. In 2027 hebben we als resultaat van deze inventarisaties een goed overzicht van de infrastructuur die verbeterd kan worden. Om daarna soepel en snel over te kunnen gaan tot realisatie, willen we dit uitvoeren vanuit een gezamenlijk meerjarenprogramma.

Afhankelijk van budget en organisatie, kan dan in 2028 gestart worden met de realisatie van veilige en aantrekkelijke loopinfrastructuur.

We bespreken samen met de Groninger gemeenten en wellicht andere partners (natuurorganisaties, waterschappen en andere infrastructuurbeheerders) hoe we een dergelijk meerjarenprogramma voetgangersinfrastructuur invulling kunnen geven. Vanuit deze Loopagenda nemen we het initiatief om de krachten te bundelen voor de benodigde organisatie (zoals subsidieaanvraag, projectorganisatie, aanbesteding, etc.). Zo kunnen we efficiënt werken aan de toekomst van lopen en wandelen in Groningen. Hiermee willen we gemeenten (en eventueel andere partners) ontzorgen en infrastructurele werkzaamheden als één pakket voorbereiden en uitvoeren.

Voor uitvoering van dit meerjarenprogramma zoeken we samen naar mogelijkheden en financiering. Er worden de komende jaren diverse programma's gestart in Groningen, die financieel perspectief bieden voor zo'n gezamenlijk programma op het gebied van lopen en wandelen.

23

5. Organisatie en de rol van de provincie

Om dit nieuwe beleidsveld overal goed onder de aandacht te krijgen is personele inzet nodig. De provincie Groningen pleegt deze inzet vanuit het programma mobiliteit, beleidsopgave actieve mobiliteit. Lopen en wandelen komen als onderwerpen echter in veel beleidsopgaven terug. Om het effect van beleid te optimaliseren brengen we het onderwerp bij verschillende partners onder de aandacht.

Op verschillende terreinen wordt nagedacht en gewerkt aan de toekomst van de voetganger in Groningen. Het vraagt om goede onderlinge afstemming om elkaar te versterken, in plaats van zaken dubbel te doen. Hier zetten we ons vanuit de loopagenda voor in.

KWARTIERMAKER

We pakken de rol van kwartiermaker op dit onderwerp. De parallel met het thema fietsen is hiermee snel gemaakt. Als kwartiermaker proberen we het onderwerp lopen en wandelen breed onder de aandacht te brengen. Dit doen we zowel bij onze partners als bij de bredere maatschappelijke programma's en projecten in Groningen.

Provincie Groningen

Binnen de provincie vragen we bij verschillende beleidsvelden aandacht voor de voetganger. We werken eraan om de voetganger een prominentere plek te geven in provinciale opgaven en projecten. Dit vraagt om visie en advies richting beleidsopgaven als mobiliteit, vrijetijdseconomie, ruimte, natuur, sport & bewegen en erfgoed.

Gemeenten

Als kwartiermaker brengen we de voetganger ook meer onder de aandacht bij onze partners. We ondersteunen gemeenten in hun ambities om de voetganger beter te faciliteren. We ontzorgen en ondersteunen gemeenten, door in gezamenlijkheid projecten op te pakken, inventarisaties uit te voeren en kennis en data over lopen te delen. Ook werken we toe naar een gezamenlijk meerjarenprogramma voetgangersinfrastructuur.

Overige partners

Naast gemeenten zijn er verschillende organisaties die bij kunnen dragen aan de doelen van de loopagenda. Wij brengen partijen bij elkaar in kennissessies en inspiratiebijeenkomsten. We onderzoeken of er draagvlak is voor het opstarten van een voetgangers-platform Groningen. Daarnaast stimuleren we partijen om samen met ons actief aan de slag te gaan met de voetganger.

Programma's en projecten

Er ligt de komende jaren ook een schone taak om bestaande en toekomstige programma's en projecten aan elkaar te verbinden, om zo het grootste effect te behalen uit ieders inzet op dit onderwerp. Denk bijvoorbeeld aan het toekomstig programma Nij Begun, baanbreker Vrijetijdseconomie, Toukomst, de Landschapswerkplaats, de transitie van het Landelijk Gebied (NPLG), het provinciaal beweegakkoord en de impuls voor Vrijetijdseconomie.

De kwartiermaker heeft onder andere de taak om programma's en projecten aan elkaar verbinden met als ambitie om een sneeuwbaleffect te behalen voor de voetganger. Tevens worden financieringsmogelijkheden inzichtelijk gemaakt voor voetgangersprojecten en -initiatieven.

ONDERZOEK, KENNISDELEN EN MONITORING

In 2023 hebben wij onderzoek uitgevoerd naar het loop- en wandelgedrag van Groningers. Dit onderzoek herhalen we periodiek. Daarnaast inventariseren we welke onderzoeken informatie opleveren over deze onderwerpen. Op het gebied van wandelen wordt regelmatig onderzoek uitgevoerd. Wat betreft lopen zijn er nog minder onderzoeksgegevens bekend.

We verzamelen resultaten van onderzoeken en voeren waar nodig gericht onderzoek uit, om onze kennis op dit onderwerp te verruimen. We delen deze kennis met onze partners, bijvoorbeeld middels een nieuwsbrief of expertbijeenkomst(en).

Tenslotte willen we weten in hoeverre we met uitvoering van de loopagenda onze gestelde doelen halen. Daarvoor gaan we aan de slag met een monitoringprogramma.

6. Begroting

In totaal is er voor de komende jaren één miljoen euro (€ 1.000.000,-) gereserveerd voor de loopagenda 2024-2027 vanuit het Mobiliteitsfonds behorende bij het Programma Mobiliteit. De loopagenda is een nieuw beleidsveld, wat de nodige onzekerheden met zich meebrengt. Het kan blijken dat er de komende jaren accenten moeten worden verschoven. Wij zien daarom onderstaande begroting als een 'begroting op hoofdlijnen'. In het bestedingsplan van het regionaal mobiliteitsfonds specificeren we jaarlijks onze financiële plannen. Dit bestedingsplan maakt onderdeel uit van de planning & control-cyclus. In deze cyclus rapporteren we ook over de voortgang van onze activiteiten en het bereiken van de gestelde doelen. De jaarplannen zijn vanaf de begroting 2025 te vinden via monitorgroningen.nl, onderdeel mobiliteit.

LOOPAGENDA GRONINGEN	PLANNING				BUDGET
	2024	2025	2026	2027	2024-2027
LOPEN					
Lopen op 1 (STOMP-principe)	✓	✓	✓	✓	€ 15.000
Richtlijnen lopen in Groningen	✓	✓			€ 15.000
Inventarisatie loopinfrastructuur kernen		✓	✓	✓	€ 80.000
WANDELEN					
Voorzieningen langs de route			✓	✓	€ 10.000
Inventarisatie kwaliteit wandelnetwerk		✓	✓	✓	€ 80.000
Optimaliseren kwaliteit wandelnetwerk Groningen	✓	✓	✓	✓	
Onderzoek mogelijkheden voor (on)verharde paden (o.a. kerkenpaden, boerenlandpaden)			✓		€ 15.000
Boerenlandpaden in het wandelnetwerk			✓	✓	€ 40.000
Kwaliteit bewegwijzering noordelijk deel wandelnetwerk		✓			€ 50.000
Uitbreiding wandelnetwerk in Stadskanaal, Pekela			✓		€ 20.000
Onderzoek maaibeleid en -behoefte			✓		€ 10.000
Dorpsommetjes	✓	✓	✓	✓	€ 20.000
LOOPSTIMULERING					
Opstellen en uitvoeren programma loopstimulering	✓	✓	✓	✓	€ 175.000
Marketingcampagne wandelen in Groningen		✓		✓	€ 40.000
VEILIGHEID					
Inventarisatie wandeloversteken prov. wegen	✓	✓			€ 30.000
Inventarisatie bushaltes langs prov. wegen		✓	✓		€ 30.000
SNELLE STAPPEN REGELING					
Uitvoeringsbudget voor de Snelle Stappen regeling		✓		✓	€ 240.000
MEERJARENPROGRAMMA LOOPINFRA					
Opstellen meerjarenprogramma loopinfrastructuur	✓	✓	✓	✓	€ 80.000
ORGANISATORISCH					
Kwartiermaker / personele inzet	✓	✓	✓	✓	
Loop-platform en kennissessies	✓	✓	✓	✓	€ 10.000
Onderzoek en monitoring		✓		✓	€ 40.000
EINDTOTAAL					**€ 1.000.000**

BIJLAGE 1

Lijst met partners

anwb

boerennatuur

Beweegakkoord Groningen partners

Fietsersbond

Gemeente Eemsdelta

Gemeente Groningen

gemeente Het Hogeland

gemeente Midden-Groningen

gemeente Oldambt

Gemeente Pekela

Gemeente Stadskanaal

gemeente veendam

Gemeente Westerkwartier

Gemeente Westerwolde

Gezond Natuur Wandelen

Hanzehogeschool Groningen Sportstudies

Huis voor de Sport Groningen

Landschapsbeheer Groningen

Landschapswerkplaats

Natuurmonumenten

ov bureau groningen drenthe

hub

routebureau groningen

Staatsbosbeheer

Het Groninger Landschap

Pieter Pad

Veiligverkeer

Groninger Dorpen

Verkeer- en Vervoersberaad Groningen

Wandelen in Westerwolde

Wandelnet Altijd in beweging

Waterschap Hunze en Aa's

Waterschap Noorderzijlvest

zorgbelang Groningen

BIJLAGE 2

Trends en ontwikkelingen - verdieping

Dit betreft een verdieping van de trends en ontwikkelingen zoals beschreven in hoofdstuk 2.

DE VOETGANGER IN BELEID

De voetganger had tot het vaststellen van het Programma Mobiliteit nog geen rol binnen het mobiliteitsbeleid in onze provincie. Ook landelijk heeft de voetganger tot dusver een ondergeschoven plek binnen de mobiliteit. Dit verandert echter snel. Sinds een paar jaren is er een landelijk platform 'ruimte voor lopen' waar overheidsorganisaties en belangenpartijen kennis uitwisselen en samen kennis opbouwen rondom lopen.

In 2023 heeft het CROW de 'Ontwerpwijzer voetgangers' uitgegeven, een handboek voor het ontwerpen van voetgangersvriendelijke infrastructuur. Landelijk wordt in 2024 door de partners van de City Deal voor lopen en het Platform Ruimte voor Lopen gewerkt aan het Nationaal Masterplan Lopen. Hoewel lopen van oorsprong een beleidsterrein voor gemeenten is, heeft ook daar de voetganger lang moeten wachten om een meer centrale rol te krijgen in de planvorming. Op dit moment zien we hier bij gemeenten langzamerhand verandering in komen en ook provincies zien steeds meer het belang in van het ontwikkelen van goed loopbeleid. Met het vaststellen van het Programma Mobiliteit hebben wij een eerste belangrijke stap gezet om ook het belang van de voetganger op de kaart te zetten. Middels het opstellen van deze loopagenda zetten wij hier nu een volgende stap in.

In dit hoofdstuk staat ons vertrekpunt omschreven waarbij we in gaan op het belang van lopen en wandelen. En waar staat Groningen op het gebied van de voetganger? Wat weten we al van lopen en wandelen in Groningen?

LANDELIJK

Verplaatsingen te voet

Van alle verplaatsingen door Nederlanders vindt in 2020[9] 22% te voet plaats. Hoe korter de afstand, hoe groter het aandeel van de voetganger, blijkt uit onderzoek van het CBS.

Aandeel lopen op totaal aantal verplaatsingen (alle motieven) naar afgelegde afstand - 2019 en 2020

FIGUUR B2.1: VERHOUDING AANDEEL LOPEN NAAR AFGELEGDE AFSTAND

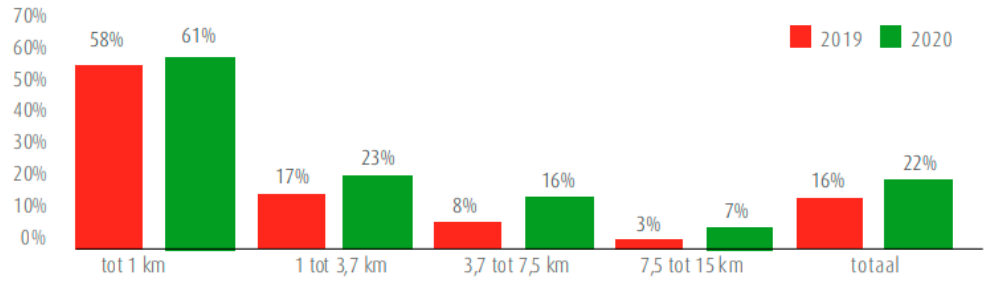

9 CBS, Mobiliteit van personen, 2020 - De cijfers zijn berekend met het onderzoek Onderweg in Nederland (ODiN)

29

Gezondheid

Lopen is een toegankelijke vorm van bewegen en draagt bij aan de fysieke en mentale gezondheid. Volgens de Beweegrichtlijnen zouden volwassenen per week minimaal twee en een half uur matig intensief moeten bewegen, waar lopen en wandelen onderdeel van kan zijn[10]. Ook voor kinderen en ouderen is het belangrijk om voldoende te bewegen. Voldoende bewegen draagt bij aan de preventie van verschillende ziekten, waaronder hart- en vaatziekten, depressies en diabetes. Voldoende bewegen zorgt ook voor sterkere botten en spieren en gezonde hersenen[11]. Lopen en wandelen is laagdrempelig en het is voor bijna iedere inwoner mogelijk om te doen. Daarnaast is lopen/wandelen goed voor onze mentale gezondheid, maakt het ons gelukkiger en geeft het ons een gevoel van autonomie. Goede mogelijkheden om te kunnen lopen/wandelen leiden tot meer sociale contacten en dus tot minder eenzaamheid en sociale isolatie.

Dat het nodig is om meer te bewegen blijkt ook uit recent onderzoek van TNO[12]. Nederland is Europees kampioen zitten. Gemiddeld zitten Nederlandse werknemers 10,7 uur per dag, waarvan gemiddeld 4,5 uur tijdens het werk. Als iedereen in Nederland voldoende zou bewegen, bijvoorbeeld door te lopen of wandelen, kan een totaal van 2,5 tot 7,3 miljard euro aan zorgkosten worden bespaard[13].

Ruimtegebruik en mobiliteit

Nederland is een dichtbevolkt land waar ruimte steeds schaarster wordt. Vooral in stedelijke gebieden vindt er een strijd plaats over de beperkte ruimte, tussen toenemende mobiliteit[14] en het behouden van leefbare steden en dorpen. Des temeer reden om in te zetten op de voetganger. Lopen is de meest ruimte-efficiënte manier van verplaatsen. Voetgangers zijn relatief smal, vereisen geen parkeerruimte en zijn flexibel in hun ruimtegebruik. Als de voetganger een prominentere plek krijgt in plannen en projecten, bijvoorbeeld door middel van het STOMP-principe, blijft er meer ruimte over voor andere zaken zoals leefbaarheid en groen.

Duurzaamheid

Lopen is de meest duurzame vorm van mobiliteit. Er is geen CO2-uitstoot, geen geluidsoverlast en (infrastructuur voor) lopen neemt weinig ruimte in. Daarnaast is de aanleg, het beheer en het onderhoud van loopinfrastructuur relatief gezien voordeliger en gaan langer mee dan auto- of fietsinfrastructuur. Door lopen en wandelen te stimuleren, verminderen we de negatieve impact op het milieu.

Economie

Wandelen is een populaire vrijetijdsbesteding, 94% van alle Nederlanders ouder dan 16 jaar wandelt wel eens. Ontspanning, fit en gezond worden of blijven en ‘er even tussenuit’ zijn de belangrijkste wandelredenen. Het grootste deel van de wandelaars vindt de aanwezigheid van natuur of groen belangrijk of zeer belangrijk. Wandelen als ‘branche’ draagt door de populariteit bij aan de Nederlandse economie. De afgelopen jaren is er jaarlijks bijna 2,5 miljard euro uitgegeven aan wandelen en 788 miljoen aan wandelvakanties in eigen land[15].

Natuur en het landelijk gebied

Steeds meer mensen trekken eropuit om te wandelen in de Nederlandse natuurgebieden. Drukte in de natuurgebieden neemt daarmee toe, terwijl verschillende onderzoeken aantonen dat in Nederland de natuurdoelen niet worden gehaald. Het aanbod van wandelmogelijkheden in natuurgebieden in Nederland komt hiermee onder druk te staan. Daar komt bij dat ook onderhoud van paden en voorzieningen door natuurorganisaties onder druk staat, vanwege beperkte financiële onderhoudsmiddelen.

10 *https://www.gezondheidsraad.nl/documenten/adviezen/2017/08/22/beweegrichtlijnen-2017*
11 *https://www.who.int/teams/health-promotion/physical-activity/global-status-report-on-physical-activity-2022*
12 *https://www.tno.nl/nl/newsroom/2024/02/nederland-europees-kampioen-zitten/*
13 *https://www.wandelnet.nl/wandelmonitor-2021*
14 *https://www.kimnet.nl/publicaties/publicaties/2023/11/14/mobiliteitsbeeld-2023*
15 *https://www.wandelnet.nl/wandelmonitor-2021*

Ook het landelijk gebied staat voor een enorme transitieopgave. In het "Transitie Landelijk Gebied Groningen 'Stand-van-zaken' document (juni 2023)" is het volgende opgenomen: *Het landelijk gebied van Groningen staat voor een verregaande verandering, gericht op natuurherstel, een robuuster water- en bodemsysteem en duurzamere landbouw. Het zal gaan toegroeien naar een toekomst- en klimaatbestendig, gezond en duurzaam ingericht landelijk gebied met een langjarig perspectief voor de landbouw, maar ook voor andere ondernemers en de inwoners in de provincie Groningen. Een landelijk gebied dat een belangrijke bijdrage levert aan de ruimtelijke kwaliteit in onze provincie en een mooi Groningen. Wat deze transitie precies gaat betekenen voor loop- en wandelmogelijkheden is een onzekere maar belangrijke factor. Er moet veel gebeuren in het landelijk gebied door al deze opgaven, maar de transitie brengt misschien ook mogelijkheden met zich mee voor aanvullende wandelmogelijkheden.*

Dat lopen en wandelen voordelen met zich meebrengen blijkt uit de bovenstaande alinea's. Ook is duidelijk dat de strijd om ruimte(gebruik) in Nederland fors is. Daarmee liggen er ook uitdagingen, om de voetganger de ruimte te bieden.

HUIDIGE SITUATIE GRONINGEN

Lopen

Lopen is ook in de provincie Groningen een belangrijke vorm van mobiliteit. Het aantal verplaatsingen te voet is in de periode 2018-2022 aanzienlijk gestegen in Groningen.

Verplaatsingen per persoon per modaliteit per jaar [16]

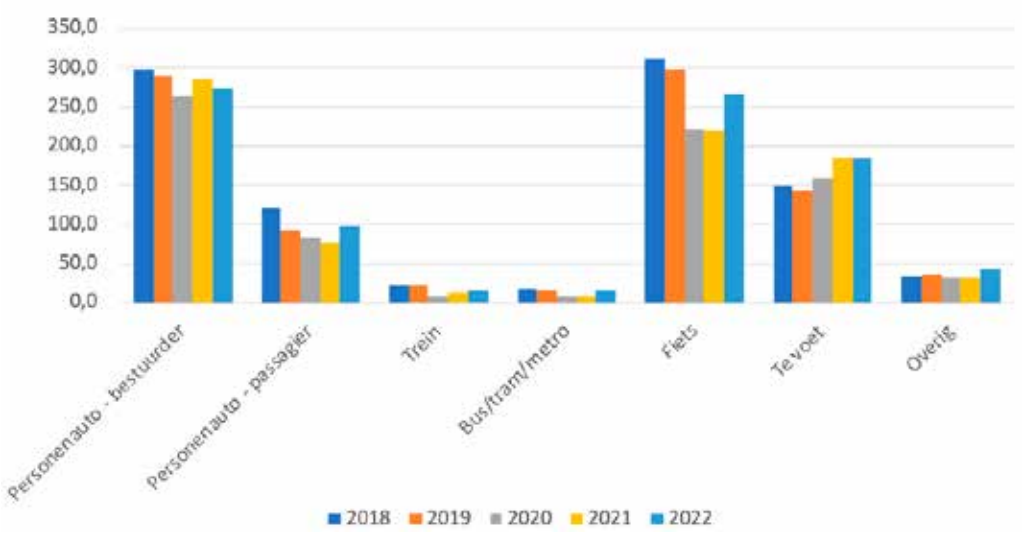

FIGUUR B2.3: AANTAL VERPLAATSINGEN PER MODALITEIT IN DE PERIODE 2018-2022

Uit onderzoek van de provincie Groningen (2023) onder inwoners van Groningen, blijkt dat negen van de tien Groningers (91%) wel eens van naar een bestemming loopt. Ruim zeven van de tien (72%) doen dit zelfs minimaal 1 keer per week. Hierbij gaat het om bestemmingen als de supermarkt of het OV. Jongeren en dertigers doen dit gemiddeld vaker, terwijl 60+ers aangeven dit juist minder te doen. Belangrijkste redenen om lopend ergens naar toe te gaan zijn hun gezondheid (zowel fysiek als mentaal) en een goede bereikbaarheid te voet van de betreffende locatie.

16 Onderweg In Nederland (ODIN) 2023

Inwoners van de gemeente Groningen lopen vaker naar een bestemming dan inwoners van de andere gemeenten. Slechts 7% van de Groningers geeft aan nooit ergens lopend naar toe te gaan. Iets minder dan de helft daarvan (3%) geeft aan niet in staat te zijn om te lopen.

De supermarkt en andere winkels zijn de belangrijkste bestemmingen om lopend naar toe te gaan. Ook vrienden/familie, school of werk en station/bushalte worden regelmatig lopend bezocht. Van mensen met jonge kinderen weten we dat vier van de tien hun kinderen minimaal 1x per week lopend naar school brengen of van school halen.

Op de vraag waarom mensen niet vaker lopend ergens naar toe gaan, worden de volgende redenen opgegeven:
- Lopend naar locaties kost te veel tijd
- Ik kan geen lange(re) afstanden lopen
- Bestemmingen zijn niet goed bereikbaar voor voetgangers
- Het weer laat het niet toe

Wandelen

Groningen heeft sinds 2020 een provinciaal wandelnetwerk van ruim 3.000 kilometer lang. Uit onderzoek van Routebureau Groningen weten we dat wandelaars het wandelnetwerk waarderen met een 7,8 als rapportcijfer[17]. Inwoners van Groningen maken samen jaarlijks zo'n 15 miljoen wandelingen, volgens de kwaliteitsmonitor van Wandelnet[18]. Hieruit blijkt ook dat de belangrijkste verbeterpunten voor Groningen bestaan uit het uitbreiden van het aanbod van paden waarop de wandelaar het alleenrecht heeft en het uitbreiden van het aanbod van horeca en rustplaatsen onderweg.

Tijdens het onderzoek onder inwoners van Groningen, dat in 2023 is uitgevoerd, zijn ook vragen gesteld over het wandelen. We beschrijven hier de belangrijkste conclusies.

Ruim negen van de tien inwoners van Groningen wandelen wel eens voor hun plezier. Zeven van de tien doen dit zelfs minimaal 1x per week. De belangrijkste redenen om te wandelen zijn gezondheid en genieten van de natuur. Ook 'rustgevend' en 'gezelligheid' worden vaak als reden genoemd.

Belangrijkste redenen om een wandelroute te kiezen zijn: het moet een aantrekkelijke route zijn (veel groen), in de buurt zijn en mensen moeten zich veilig voelen op de wandelroute. Daarnaast vinden mensen bankjes, verharde (exclusieve) paden en markeringen belangrijk bij hun keuze voor een wandelroute. Iets meer dan de helft van alle Groningers (56%) kent het wandelnetwerk en 21% heeft het ook wel eens gebruikt.

Op de vraag wat ervoor zou kunnen zorgen dat mensen meer gaan wandelen zijn de volgende antwoorden het vaakst gegeven: meer (vrije) tijd, meer voorzieningen op de routes, meer 'groen', betere gezondheid.

Veiligheid

In het Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV) van de Rijksoverheid is de ambitie gesteld dat er in 2050 geen verkeersslachtoffers meer vallen. Deze ambitie is door de provincie Groningen, net als alle andere overheden in Nederland ondersteund en opgenomen in het Programma Mobiliteit.

Op het gebied van veiligheid geeft onderstaande grafiek de ontwikkeling weer van het aantal voetgangersongevallen in de provincie Groningen, sinds 2014. Hieruit valt helaas te concluderen dat er sprake is van een licht stijgende trend. Dit past in de algemene trend van de toename van verkeersslachtoffers in Nederland. De daling van 2023 ten opzichte van 2022 vormt hopelijk het begin van een positieve ontwikkeling, want ieder ongeval is er één te veel.

17 Factsheet Wandelknooppunten Groningen 2021
18 *https://www.wandelnet.nl/kwaliteitsmonitor-wandelen-provincies*

FIGUUR 2.4:
AANTAL VOETGANGERS-SLACHTOFFERS IN DE PROVINCIE GRONINGEN SINDS 2014

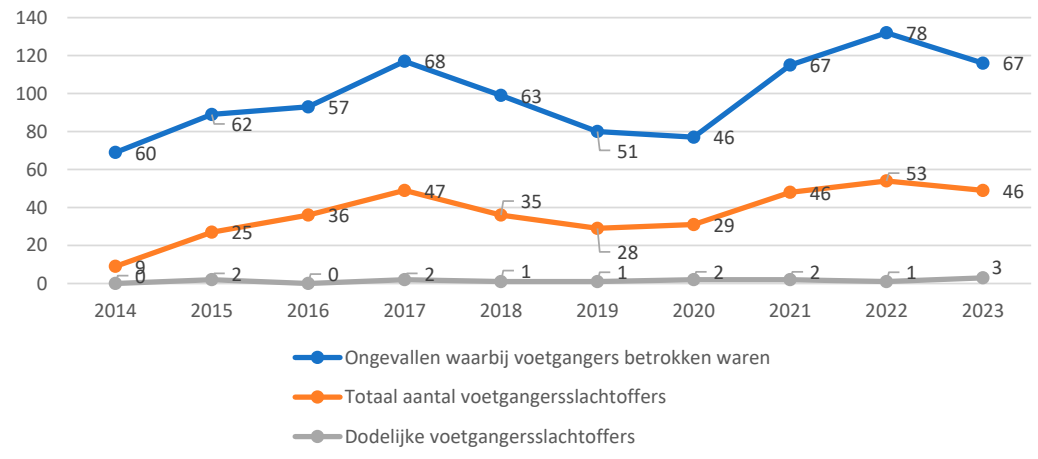

Deze trends en ontwikkelingen leren ons dat lopen een relevante vorm van mobiliteit is. Het is gezond en duurzaam om je lopend te verplaatsen en er komt beleidsmatig steeds meer aandacht voor de voetganger. Een betere bereikbaarheid van bestemmingen kan leiden tot nog meer loop-bewegingen.

Er wordt ook veel gewandeld, bij voorkeur in eigen omgeving, in de natuur of het landelijk gebied. De toegankelijkheid van dit buitengebied staat echter onder druk. Wat betreft het wandelen zijn er mogelijkheden om het wandelnetwerk bij meer mensen onder de aandacht te brengen en ze zo vaker te verleiden om een wandeling te maken. Meer wandelpaden waar de wandelaar het alleenrecht heeft, verhard en onverhard, kunnen bijdragen aan meer wandelingen door Groningers en mensen van daarbuiten.

19 *https:/www.via.software*